

פרק שלשה שאכלו

זמן חיוב הזימון

ברכות מ"ה א' מתני' ובתוס' בביאור הירושלמי. גמ' לקמן נ' א' [ב' התי' הראשונים שבגמ'] ר"י הרא"ש והרשב"א בביאור הירושלמי.
סוגיית הגמ' לעיל מ"ב ב' היו יושבין עד מ"ג א' הסבו וכו'. תוס' מ"ב א' ד"ה הסבו, ומ"ב ב' ד"ה עשרה.
חי' הרמב"ן, ר"י והרא"ש בריש פרק ז'.

ביאור דברי הירושלמי

א) עי' תוס' ד"ה שלשה דבארו דקו' הירושלמי דאיכא סתירה לענין אי רשאין ליחלק באמצע, וע"ז תי' הירושלמי כאן בתחילה כאן בסוף, ונחלקו בירושלמי מהו תחילה וסוף, ובארו התוס' דלמ"ד קמא פרושו דבהתחילו ביחד אין רשאין ליחלק, ובלא התחילו ביחד רשאין ליחלק, ורק אם גמרו ביחד אין רשאין ליחלק, ולא נתפרש בתוס' כוונת הדברים למ"ד הב', ועי' ברש"ש דהגיה בלשון המ"ד הב' [כגרסת הרבינו יונה והרא"ש] "גמרו זה סוף" וכ"כ הגר"א באמרי נועם, וע"ש דביאר דפליגי בהתחיל אחד לאכול פחות מכזית לפני חבריו, אם מצטרפין או לא, ע"ש, ועדיין צ"ב לשון הירושלמי.
ועוד יש לבאר בכוונת תוס' דבתחילה היינו דאם אכלו כזית ביחד נצטרפו, אף דלא התחילו ביחד, ואין רשאין ליחלק, אבל לא אכלו כלל ביחד, אין חייבין בזימון, אפילו דהם עומדים לברך בהמ"ז ביחד, אא"כ נתנו דעתם בתחילה לאכול ביחד, דאז אף דלא אכלו, כיון דעומדים לברך ביחד מצטרפים [עי' לשון הרשב"א בסוגיא דפרח בשם הראב"ד "כיון שנתועדו לזמן אינן רשאין ליחלק"] ואין רשאין ליחלק, [ועד"ז ביאר באבן האזל (ה-י)].

ב) עי' ט"ז קצ"ג סק"ו דפסק עפ"י דברי התוס' דלצירוף זימון בעי' או דיצטרפו בתחילה או בסוף, אבל אם רק אכלו כזית ביחד ליכא צירוף, ותמה על השו"ע דלא הביא לד' התוס', ועי' שער הציון ס"ק ט"ז דהא"ר ונה"ש חולקין על הט"ז ומשום דהשו"ע פסק כמשמעות הרא"ש דסגי בקביעות בתוך הסעודה, ובח"א כלל מ"ח ס"ב הק' דהשו"ע כתב להדי' בסעיף ב' דאם בא השלישי וקבע עמהם מהני משום דהם קבועים בגמר הסעודה, [ודו"ק דהמ"ב העתיק על לשון זה לדברי הט"ז], והוא העתק מלשון הרא"ש, וקשה הא הרא"ש והשו"ע ס"ל דלא בעי' צירוף דוקא בסוף הסעודה, וי"ל בדוחק דנקטו לאשמועי' דאף בגוונא דסי' קצ"ז ס"א דהשנים אינם אוכלים כזית עם השלישי, הרי מעיקר הדין אינם יכולים להצטרף לשלישי, אלא דנתחדש בגמ' דכיון דאילו מייתי וכו' היו אוכלים, חשיב דעדיין לא גמרו השנים את סעודתם, ובזה שאוכל עכשיו חשיב דגמרו ביחד, אבל בלא דיחשב דגמרו ביחד אינם יכולים להצטרף, אבל בעלמא ודאי מהני אף צירוף באמצע הסעודה, ויעוי' לקמן בענין צירוף ב' חבורות דרבינו יונה מפרש לדין הגמ' דאילו מייתי באופ"א.

ג) עי' רא"ש סי' כ"ט ורבינו יונה (ל"ז א' מדפי הרי"ף) דפי' דקו' הירושלמי מאי קמ"ל, וע"ז תי' הירושלמי דמריש פרקין לא שמעי' אלא בסוף, קמ"ל דאפילו בתחילה, ופרשו הראשונים דלא מבעי' כשהתחילו ביחד דחייבים בזימון, אלא אפילו באופן שרק נתנו דעתם לאכול, אף שלא התחילו לאכול ביחד, חייבים בזימון, ומ"ד הב' ס"ל דקמ"ל דלא רק באופן דהתחילו וגמרו ביחד דאין רשאין ליחלק, אלא אף באופן דרק התחילו ביחד אין רשאין ליחלק, וכתבו הראשונים דלפי ב' השיטות כזית לאו דוקא אלא סגי באכילה כל דהו לצירוף, אולם ברשב"א בדף נ' א' ביאר דפליגי בהא גופא אם החיוב חל רק משעה שאכלו כזית או דסגי באכילת כל דהו כדי להתחייב בזימון.

ד) עי' ברא"ש דביאר דהא דסגי בפחות מכזית לצירוף, הוא חומרא דחכמים, והא דס"ל למ"ד הב' דמצטרפים אף באמירה, הוא חומרא יתירה, וברבינו יונה הק' איך באמירה בלבד מתחייב בזימון, וצ"ב אמאי לא הק' נמי איך מצטרפים בפחות מכזית, הא לא נתחייבו עדיין בבהמ"ז, וי"ל דבזה פשיטא ליה דהוא חומרא דרבנן וכדכתב הרא"ש, או י"ל דס"ל דאין דין זימון תלוי בבהמ"ז, ותי' דכיון דקבלו ע"ע לברך חייבים לקיים את נדרם. ויש להסתפק אם כוונתו דאף דלא נצטרפו עדיין מ"מ מחוייבים הם להצטרף באכילה, אבל אם לא קיימו נדרם באמת אינם יכולים לזמן וכמבואר ברבינו יונה בסוגיא דפרח [סוף ד"ה ומפני] דג' שאכלו בנפרד אסור להם לזמן, [וכשיטת רש"י בסוגיא דפרח, ודלא כתוס', עי' שם בסוגיא מה שהובא מהט"ז והגר"א] או דס"ל דהא גופא די' להם חיוב לאכול ביחד גורם דחשיבי כבר כמצורפים, וכמבואר ברמב"ן, [ואעפ"י דפליג על הרמב"ן וס"ל דבעי' הסיבה, מ"מ י"ל דמודה לעיקר יסוד הרמב"ן אלא דס"ל דכל שלא אכלו בהסיבה ליכא חיוב להזדמן, אבל הכא דאיכא חיוב להזמן ולאכול, ממילא חשיבי כמצורפים, ועי' להלן נ' א' בסוגיא דפרח דנביא עוד הוכחה לזה]. ועי' היטב בלשון רבינו יונה בריש הדברים דכתב להדי' "אעפ"י שלא אכלו כלל ביחד אלא שנתנו דעתם מתחלה לאכול ביחד אעפ"י שאח"כ כל אחד אוכל בפנ"ע", וכן מבואר להדי' בלשונו כשהביא ממורו לתרץ הירושלמי לפי דבריהם, ע"ש היטב בלשונו, וזהו להדי' כצד הב'.

צירוף בגמר הסעודה

א) לדעת תוס' מבואר בירושלמי דמהני גמר אכילתן לצרפם לזימון, אולם לר"י והרא"ש לא מיירי הירושלמי כלל בדיון זה, [דאף למ"ד הב' לא מיירי בסוף לחודי' אלא דס"ד דבעי' תרוייהו תחילה וסוף, קמ"ל דסגי בתחילה לבד], ובר"י ריש פרקין הכריע כהשיטות דבעי' צירוף בתחילת הסעודה, והרא"ש הכריע כהשיטות דסגי בצירוף בגמר האכילה, ועי' בר"י דהוכיח כן מהא דפריך לעיל ממתני' דהסבו על ברייתא דעשרה אנשים וכו', ואמאי לא משני דהאכילה קובעת אותן, וכן הוכיח מהא דבעי' לחידוש דהשמש מצטרף, ותמה הרא"ש דודאי אף דסגי במה דגמרו ביחד מ"מ בעי' הסיבה.

ובפשוטו צ"ל דהר"י נקט דלפי השיטות דלא בעי' הסיבה בתחילת הסעודה, ע"כ דס"ל דליכא דין הסיבה בבהמ"ז, ומשום דלא שייך קביעות בהסיבה אלא בתחילת הסעודה, ואף אם יהא הסיבה בסוף הסעודה

לא מהני, והוי כלא הסיבו, ולכך הק' ר"י דלדבריהם מאי פריך הגמ' מבריייתא די' אנשים הא לברכה אחרונה לא בעי' הסיבה, ולכך הוכיח דלא סגי לברכת המזון צירוף דאכילה ביחד, אלא בעי' צירוף דחבורה אחת ע"י הסיבה בתחילת הסעודה.

אולם עדיין צ"ע דעי' בשלטי גבורים דאף להר"י אם רצו רשאים לזמן, וכן הוכיח בביאור הגר"א קצ"ג סעיף ב' ובבה"ל שם מהגמ' בדף מ"ז ע"ש, וצ"ע כיון דס"ל דמתני' דהסבו מיירי בין לענין ברכת המוציא ובין לענין בהמ"ז, וס"ל דלא מהני הסיבה אלא בסוף, א"כ קשה איך יכול לפטור חבירו בבהמ"ז, הא ליכא צירוף דהסיבה, [וכע"ז הק' בקה"י סי' כ"ז סק"ד], וי"ל בתרתי או דנימא דאעפ"י דלחיוב זימון בעי' שיהא צירוף כדין צירוף דבהמ"ז, מ"מ לענין רשות לזמן סגי בצירוף כל דהו, או דנימא עפ"י הרמב"ן דכיון דמזמנים זה גופא גורם לצירופם, [אלא דהרמב"ן מיירי באופן דחייבים לזמן¹], והר"י ס"ל דאף כשהזימון הוא רק רשות מ"מ מצטרפים לצאת בבהמ"ז].

ב) ובדעת הרא"ש דדחה לקו' רבינו יונה, הנה בפשוטו נראה דס"ל דודאי בעי' קביעות לצירוף הזימון להיות חבורה אחת, אלא דס"ל להך שיטה דאפשר להצטרף להיות חבורה אחת בהסיבה אף בגמר האכילה, אולם י"ל עוד סברא דודאי לא הוו חבורה אחת אלא בתחילה, אלא דס"ל דבלא הסיבה הוי אכילת עראי, וכמבואר בלשון רש"י מ"ב א', ומשו"ה ס"ל דאף דמצטרפים לזימון אפילו באופן דאינם נחשבים לחבורה אחת, מ"מ אף לענין צירוף דאכילה בעי' הסיבה, [ועי' להלן דאולי זהו דעת הב"י]. ויש בזה נפק"מ לענין אי מהני בחבורה אחת דעתן ליחלק, דאי נימא דהאכילה מצרפן אף דאינם חבורה אחת, בודאי מסתבר דלא מהני דעתן ליחלק, דסו"ס אכלו כאחת, אבל אי נימא דצירוף דסוף הסעודה הוא גם מדין חבורה אחת, יש לדון דכל שדעתן ליחלק אינם מצטרפין, [ובחכמת שלמה נסתפק בזה וע"ש מה דהוכיח מהט"ז, ואינו מובן דהתם מיירי בב' חבורות שלא בהסיבה, דבלא דעת אינם מצטרפין, אולם אינו ראייה לחבורה אחת, וצ"ע].

ג) עי' בב"י סי' קצ"ה דהק' אמאי כתב הטור דב' חבורות שרואות אלו את אלו מצטרפות לזימון, הוא דוקא באופן שנכנסו ע"ד להצטרף, הא קי"ל כהרא"ש דלא בעי' צירוף בתחילת הסעודה, ותי' דיש לחלק בין צירוף בחבורה אחת לב' חבורות, או דיש חילוק בין בית אחד לב' בתים, וצ"ב דהרי אף להרא"ש בעי' קביעות, אלא דסגי בקביעות אח"כ, וכיון דלא היה דעתם להצטרף, ולא היו מצורפים באכילה, במה יצטרפו, וכבר תמה כן הט"ז בסק"א ומג"א בסק"ג.

וי"ל דהב"י ס"ל דדעת הרא"ש דצירוף דסוף הסעודה אינו מדין חבורה אחת אלא דסגי באכילה בשביל להצטרף לזימון, והא דבעי' הסיבה משום דבלא"ה הוי אכילת עראי, [וכצד ב' לעיל אות ב'] ומשו"ה ס"ל דסגי במה דכל אחד מהחבורות אוכלים סעודת קבע, דע"י דרואין זא"ז הוי אף אכילה אחת, [אלא דיש כאן

¹ או עכ"פ באופן דכל חבורה בפנ"ע אינם רשאים ליחלק, עי' הערה לקמן דתלוי בביאור הגרסא ברמב"ן.

חידוש גדול דרש"י כתב כן לענין דאינם מצטרפין אלא באכילת קבע ולא באכילת עראי, והכא הוא אף באופן דליכא צירוף ביניהם].

ועוד י"ל דאף הב"י מודה לט"ז ומג"א, אלא דכוונתו להק' דלפי הרא"ש לא בעי' שיכוונו לצאת בסוף הסעודה, אלא סגי במה דיכוונו בסוף הסעודה להצטרף יחד, ולפי"ז י"ל איפכא, דהטור ס"ל כהצד הב' דכוונת הרא"ש דודאי צירוף דחבורה אחת הוא רק בתחילת הסעודה, אלא דסגי במה דאכלו ביחד להצטרף לזימון, ולכך לא בעי' דיאכלו על דעת כן, דהך מילתא הוא רק במקום דבעי' הסיבה, וזה שייך רק בתחילת הסעודה, והב"י ס"ל דקביעות דסוף הסעודה הוא כדין קביעות דתחילת הסעודה, ולכך הק' דסגי שיכוונו בסוף הסעודה ולא בעי' שיתכוונו מתחילה על דעת להצטרף.

ד) אולם במג"א שם ביאר דזהו באמת כוונת הב"י לתרץ דשאני התם דהוו ב' חבורות, ולכך אינם מצטרפים אלא בישבו ביחד, והוסיף במג"א דהב"י סבר בקו' דכיון דבכל חבורה יש שיעור זימון, מצטרפין לזימון, אעפ"י שאינם קבועים כחבורה אחת, אלא דצ"ע הסברא בזה, הא מ"מ לענין אחד מוציא את כולם בעי' הסיבה וליכא.

וי"ל בב' אופנים, א) דנימא דכיון דנתחייב בזימון מהני אף להוציאו בבהמ"ז, ב) דאזיל המ"א לשי' בסי' קס"ז ס"ק כ"ה דהביא משלט"ג בפרק כיצד מברכין דבמקצתן מסובין אחד מברך לכולם אף לשאינם מסובין, והיינו דלהצטרף לקביעות לא בעי' הסיבה ביחד, [ואף דהמג"א פסק לדברי השלט"ג מ"מ פסק הכא דלא כמסקנת הב"י, כיון דהכא מיירי לענין בהמ"ז]. אולם צ"ב באופן דמצטרפין לעשרה, אי חשיב דמשוינן להו שם חבורת עשרה, או דמ"מ כיון דהוו חבורה לענין עיקר חובת זימון, סגי בהכי לחושבו כמצטרף לחבורה, ולא כאשויי חבורה. וע"ע להלן בענין דב' חבורות שרואין זא"ז מצטרפין.

[ובעיקר דברי המג"א יעוי' בבה"ל שם בסעיף י"א ד"ה בלא דהק' דהא כתב להדי' הרא"ש דאף דסגי בצירוף בסוף האכילה, מ"מ בעי' דהשלישי יקבע עמהם בהסיבה, וצריך להוסיף בקו' דאף דיש חילוק בין אשווי חבורה של שלשה, לאופן דהוא בא רק להצטרף לחבורה של שלשה, אולם הרי השו"ע פסק שם דאף בשנים שהסיבו אחד מוציא לחבירו, וא"כ אמאי אין השלישי מצטרף עמהם, אף בלא הסיבה, אולם עדיין יש לחלק דהשו"ע מיירי לגבי ברכה ראשונה דבזה סגי במה דהב' מסובים, אבל הכא מיירי לענין בהמ"ז וכבר בארו בתוס' מ"ה א' ד"ה א"ה אם רצו דגמר סעודה כיון דכל אחד הולך לדרכו מצוה ליחלק, ולכך בלא קביעות דחובת זימון אין אחד מוציא את חבירו, ומה"ט כתב הרא"ש דבעי' דאף השלישי יסב עמהם, אבל בלא"ה אף דשנים הסיבו, מ"מ כיון דלא חייל עלייהו חובת זימון ליכא קביעות ואין אחד מוציא את חבירו].

ה) עי' בב"י דהביא מבה"ג וסמ"ג דאם באו במקרה ולא קבעו להצטרף אינם חייבים בזימון, וכתב הב"י דכ"ז לדעת רבינו יונה אבל להרא"ש מצטרפים לזימון, וצ"ב דאף לרבינו יונה בהתחילו סעודתם ביחד מצטרפים.

ובדרישה חלק עליו דמיירי הכא דאף כשישבו לא הוי כדרך קביעות ביחד, ולכך אף להרא"ש אין מצטרפים, ובפשוטו צ"ל דהב"י ס"ל דמיירי דישבו ביחד, אלא דלא קבעו כן מעיקרא, אולם בודאי א"א לומר דמיירי דלא ישבו בשולחן אחד, דא"כ ודאי דאין צד שיצטרפו, אלא דס"ל לדרישה דמ"מ אינם מצטרפין, כיון דהוי

בדרך עראי, ולכא' אי נימא כצד הב' דלעיל דסגי במה דאכלו כאחת, ולא בעי' הסיבה אלא בשביל דיהא אכילת קבע, שפיר י"ל דלהרא"ש אף בכה"ג איכא דין זימון, וצ"ע בזה.

צירוף ב' חבורות שרואין אלו את אלו

(א) הנה הי"מ שהביא רבינו יונה דלא בעי' הסיבה לבהמ"ז, הוא שיטת הרמב"ן בריש פרקין², וע"ש ברמב"ן דביאר דהא דתנן לעיל מ"ב א' הסיבו אחד מברך לכולם, הוא רק לגבי ברכת המוציא, והוכיח כן מהא דרואין אלו את אלו מצטרפין לזימון, אעפ"י דלא הסיבו ביחד, ובטעם החילוק ביאר "דחובת זימון קובעת אותם בחבורה דהא אינם רשאים ליחלק וכו' לפיכך אני אומר בשתי חבורות שהם בבית אחד וכו' שחובת זימון קובעת, ואפילו יש³ בכל חבורה כדי זימון מתוך שאינן רשאים ליחלק קבועין הם אפי' מחבורה לחבורה שאם רצו לזמן ביחד מזמנין".

וצ"ב דהא זהו גופא הנידון אמאי חייבים בזימון בלא הסיבה, ויש לפרש בב' אופנים, (א) דזה ודאי דאף לענין צירוף שיהא אחד מברך לכולם בעי' שיהיו בחבורה אחת, מ"מ לענין צירוף לזימון לא בעי' שיהיו חבורה אחת וסגי במה דאכלו ביחד, אלא דמ"מ היה קשה להרמב"ן איך יכול אחד לפטור השני בבהמ"ז, [ופשיטא ליה דבלא"ה ליכא זימון, שהרי זהו כל ענין הזימון] ולכך כתב הרמב"ן דחובת זימון גורם דהם נחשבים לחבורה אחת, ושוב אחד מברך לכולן. (ב) דחז"ל תקנו חובת זימון בשביל שע"י שהם חייבים בזימון, הם יהיו קבועים אף לענין שיוכל אחד להוציא את כולם, אבל קביעות ע"י אכילה לבד לא מהני להוציא את חברו.

(ב) הראשונים הביאו דאיתא בירושלמי דאפילו בשני בתים מצטרפין, ואמר רב יונה דאין ב' חבורות מצטרפין אלא בנכנסו על דעת להצטרף, ועי' ברשב"א דביאר דכוונת הירושלמי דאפילו בבית אחד אין מצטרפין אלא בנכנסו משעה ראשונה לכך [ומהני כמו דוך פלן לעיל מ"ג א', ויל"ע דא"כ מאי נסתפקו תלמידי דרב אי מהני דוך פלן הא מוכרח כן ממתני', דאל"ה מה מועיל דרואין זא"ז, וצ"ע ק] אבל בלא"ה לא מהני, והוכיח מכאן דבעי' הסיבה לבהמ"ז, ובט"ז קצ"ה סק"א ביאר דכוונת הרשב"א להוכיח רק דאף במסובין באמצע הסעודה

² ועי' בשער הציון קצ"ג ס"ק כ"א דכתב במוסגר דאף להרמב"ן בעי' אכילה כאחת, וצ"ע דהא כתב הרמב"ן דאף באים בכל חבורה שיעור זימון מצטרפין, ואי בעי' שולחן אחד לא משכח"ל דלא יהא שיעור זימון, וצ"ע.

³ עי' בה"ל ריש קצ"ה דהגיה בדברי הרמב"ן "אין" וצ"ב לפי"ז כל לשון הרמב"ן, ולכא' י"ל דכוונת הרמב"ן להוסיף דלא מבעי' באופן דבכל חבורה ליכא שיעור חבורה דמצטרפין, אלא אפילו יש בכל חבורה כדי זימון מצטרפין, וטעמא דכיון דכל חבורה בפנ"ע הם קבועין לזימון ואינה רשאית ליחלק יכולים להצטרף לזימון ביחד, ומשום דזימון רשות נמי מצרפם, וע"ע בלשון הרמב"ן בפסחים דג"כ משמע הכי.

אינם מצטרפין אלא בהיה דעת מתחילה, אולם פשטות לשון הרמב"ן משמע דבא לאפוקי מדברי הרמב"ן דס"ל לעיל דלא בעי' הסיבה בבהמ"ז.

אולם באמת דהרמב"ן בפסחים פ"ה ב' האריך בדברי הירושלמי ומתו"ד נראה דנקט דהירושלמי מיירי רק בב' בתים [זהו כתי' בתרא דהב"י, עי' לעיל בענין צירוף בגמר סעודה אות ה'] וא"ש להרמב"ן לשיטתו דליכא דין הסיבה בבהמ"ז, ולכך הוצרך לומר דהירושלמי מיירי בב' בתים, ובביאור הגר"א הוכיח כשי' הרמב"ן מהא דהירושלמי מסתפק שם אי בית נשיא חשיב כבית אחד או כב' בתים, ולפי הרשב"א תקשי מאי נפק"מ, הא בתרוייהו בעי' דעת מתחילה, [וע"ש בביאור הגר"א דתיקן לגרסת הירושלמי, וע"ע בשנות אליהו].

אולם עדיין צ"ב דלכא' כ"ז שייך כשיש שיעור זימון בכל חבורה, דבזה י"ל דבבית אחד יכולים לזמן אפילו שאין להם קביעות כאחד, אבל באופן דאין שיעור זימון איך יוכלו להצטרף לזימון בלא קביעות, וא"כ י"ל דהירושלמי מיירי אף בבית אחד בגוונא דליכא שיעור זימון, וצ"ע.

ועי' בט"ז שם דביאר כוונת הרשב"א דודאי אם יש בכל חבורה כדי זימון אי"צ ליכנס ע"ד להצטרף, דהא בלא"ה אינם חייבים לזמן ביחד, אלא יש להם דין לכתחילה לזמן מדין ברוב עם וכמבואר ברמ"א, ולזה לא בעי' דעת מתחילה, אלא מיירי דאין בכל חבורה כדי זימון ולזה בעי' דעת מתחילה בשביל דיתחייבו בזימון, ובמשבצות תמה דהא מבואר בלשון המשנה דאם לאו אלו מזמנין לעצמן וכו', והיינו דמיירי דיש בכל חבורה שיעור זימון [וכן הביא בבבא"ל קצ"ה להוכיח בשם הגר"א, ועי' בהגהות ראמ"ה למתני' ומ"מ באין רואין אסורים בזימון, אעפ"י דהוא רק רשות, ותי' דהט"ז לשי' בסי' קצ"ג סק"ג דהיכא דיש בכל חבורה שיעור זימון אין דין ברוב עם, ועי' במ"ב שם ס"ק י"א הדעות בזה.

[ונבאר בקצרה כל דברי הרמב"ן שם,]

ג) הרמב"ן הוכיח כשיטתו מהסוגיא בדף מ"ז א' דרב ושמואל יתבי בסעודה ובעו לצרף לשלישי, משום דאילו מייתי ארדיליא וגוזליא וכו', והא התם הצטרף אחר שהתחילו את הסעודה, אולם בביאור הגר"א קצ"ג סעיף ב' כתב די"ל כמוש"כ ברמ"א שם דמ"מ יש להם רשות לזמן, והובא בבה"ל שם ד"ה עדיף. ולעיל הסתפקנו אי מהני זימון דרשות אף לענין דיוכל אחד להוציא את חברו, ושו"ר בחזו"א סי' ל' סק"א דהוכיח מהא דתלמידי דרב הסתפקו לעיל מ"ב ב' אם יכול אחד להוציאם מחמת דלא הסיבו, והא כיון דיש להם רשות לזמן ממילא מצטרפין אף לענין שיוכל אחד להוציא את חברו. עוד יל"ע דאי כל הסוגיא מיירי בדין רשות לזמן, א"כ אמאי הוצרכו רב ושמואל לרב שימי בשביל הזימון, הא ס"ל לרב דשנים אם רצו לזמן מזמנין, וע"כ דהנידון לענין חובת זימון, וכן מדויק שם בלשון רש"י, שו"ר דהק' כן בראש יוסף ???.

אולם באמת דמצינו ברבינו יונה בסוגיא דפרח דביאר כוונת הסוגיא שם "זהו מפני שנועדו השנים ביחד ולפיכך השלישי נגרר אחריהם" ולפי"ז י"ל דבאמת בעי' קביעות בתחילת הסעודה, אולם כיון דהשנים קבעו הרי"ז סעודה קבועה, ושפיר יכול הג' להצטרף עמהם, [עי' במ"ב קצ"ז סק"ג בשם מאמ"ר דה"ה אם אחד

גמר סעודתו ואח"כ באו שנים ואוכלין אצמו דמצטרפין אם היו מביאים לו מידי ואכיל, אולם לפי"ד ר"י י"ל דשנים אינם נגררים אחר האחד, וכמבואר בשו"ע קצ"ד סעיף א' לענין שכחו לזמן, ע"ש, וע"ע לשון המ"ב קצ"ז סק"כ לענין אוכל ירק דנמי משמע הכי, אולם עי' לעיל בביאור הירושלמי אות ב' דבארנו בדברי השו"ע והרא"ש דהוא מדין גמר הסעודה, וא"כ הרי י"ל דה"ה דמהני צירוף של שנים לאחד, (ולפי"מ דנתבאר שם דכוונת השו"ע לדין דסי' קצ"ז ס"א הרי מוכח דשנים מצטרפים לאחד, וכמבואר להדי' בשו"ע שם, עוד יש לציין בזה לדברי הט"ז קצ"ו סק"ב דהק' על השו"ע דפסק דכהנים וזר אינם מצטרפים, והק' הט"ז הרי כמו דחזינן דיכול להצטרף אף בלא אכל מדין אילו מייתי וכו', כ"ש דבאופן דכולהו אכלי אלא דאינו יכול להצטרף עם חברו, דנימא אילו מתרמי לחם ישראל וכו', אולם אי נימא כהרא"ש דהוא מדין קביעות דגמר סעודה, י"ל כיון דכ"א אסור לאכול עם חברו אינו יכול להצטרף, וצ"ע בכ"ז).

אולם באמת דיש לפרש בכוונת רבינו יונה אף לפי הגר"א דבאמת בעי' לתרוייהו, והיינו דע"כ הסוגיא שם מיירי בדין רשות לזמן, כיון דלא היו מצורפים בתחילת הסעודה, אולם בעי' אף לסברא דנגרר, ובלא"ה אינם יכולים לזמן אף ברשות, ולפי"ז א"ש קו' החזו"א במאי נסתפקו תלמידי דרב, הרי הזימון מצרפם, ולהנ"ל א"ש כיון דבעי' עכ"פ שנים קבועים, וכיון דתלמידי דרב לא היו קבועים כלל לא היו יכולים אף לזמן ברשות.

ד) עי' ברעק"א דהביא משו"ת הרשב"ש סי' ל"ז [ובבה"ל הביא דכן הוא דעת הגר"א] דמיירי דיש בכל חבורה שיעור זימון, וכל הצירוף הוא בשביל דאחד יוציא את כולם, ולא להשלים לעשרה או לשלשה לשיעור זימון, ובבה"ל ביאר דדעת הרשב"ש דלא מהני דעתם מתחילה ורואים אלו את אלו ליחשב כקבועים ביחד, כמו דלא מהני דוך פלן כשאנים יושבים ביחד כמבואר בסי' קס"ז סעיף י"ב, וצ"ב דכתב שם הרשב"ש דה"ה לענין דבר שבקדושה לא מהני רואין אלו את אלו, ואולי אף בדבר שבקדושה יש דין של קביעות ביחד, וצ"ע בזה.

עוד מוכח לכאן מדברי הרשב"ש דלא בעי' הסיבה אלא בשביל שיהיה צירוף לזימון, וכיון דכבר נתחייבו בזימון הרי הם מצורפים אף לענין דאחד יוציא את כולם.

ה) ונראה פשוט דאף לרשב"ש כ"ז במקום דבעי' הסיבה אבל באופן דלא בעי' הסיבה שפיר מצטרפין, וכגון בהא דמבואר בשו"ע קס"ז סעיף י"א דבעה"ב עם בני ביתו לא בעי' הסיבה אלא סגי בשולחן אחד, והגר"א חולק דלא בעי' שולחן אחד, וא"כ ודאי דכה"ג מהני אף לרשב"ש, ואף המג"א דפסק כהשו"ע, ע"ש בבה"ל ד"ה אא"כ דביאר דטעמו משום דמהא דאין אוכלים על שולחן אחד מוכח דאין דעתם לקבוע, אולם ודאי דבגוונא דל"ש האי טעמא אף למג"א לא בעי' שולחן אחד, ונפק"מ לענין סעודת נשואין דודאי לא בעי' לצירוף עשרה שולחן אחד.

סוגיא דצירוף ג' חבורות ופרח זימון

נ' א' א"נ כי הא וכו'. עי' רש"י ותוס', רא"ש, רבינו יונה, חי' הרמב"ן באריכות, חי' הרשב"א, חי' הרא"ה, טור ושו"ע סי' קצ"ג סעיף ה' ו', מג"א סי' ר' סק"ג בשם הטור והב"ח, ומ"ב קצ"ד סק"ד בשם רעק"א.

צירוף ג' שפרשו מג' חבורות

א) והוא שבאו וכו'. וצ"ב איך מצטרפים לזימון, הרי לא אכלו בקביעות ביחד, ומוכח מהכא דכיון דכבר מחוייבים בזימון סגי בהכי כדי שיוכלו לזמן אף בלא הסיבה כאחד, אלא דא"כ צ"ע אמאי ב' חבורות ויש בכל חבורה שיעור זימון ואין רואין אלו את אלו [בזמן הסעודה] אין יכולים לזמן, ומאי גרע מג' שבאו מג' חבורות, ובחזו"א ל"א סק"ט יישב בב' אופנים, א) דבג' שבאו מג' חבורות מלבד רואין זא"ז בעינן נועדו יחדיו בזמן בהמ"ז, אבל ב' חבורות שלא נועדו יחדיו בשעת בהמ"ז בעי רואין זא"ז בשעת הסעודה, אבל אם באמת ב' החבורות נועדו יחדיו בזמן בהמ"ז, אף דלא ראו זא"ז בשעת הסעודה מצטרפין. ב) דשאני ג' דבאו מג' חבורות דצריכים זה לזה בשביל הזימון, דזה גופא מצרפן, ולפי"ז ב' חבורות, אף אם נועדו יחדיו בזמן בהמ"ז אינם מצטרפים, כיון דכל חבורה יכולים לזמן בפנ"ע.

ובחזו"א שם הביא ראיה לתי' הב' דהא משמע דג' שפרשו אחד מוציא את חבריו בבהמ"ז, וקשה הא ליכא הסיבה, וע"כ מוכח דכיון דכבר נתחייבו בזימון וצריכים זה לזה בשביל הזימון, סגי בהא דנועדין עכשיו יחדיו לזמן, דהוי קביעות אף לענין דאחד מוציא לכולם, ואף להרשב"א דב' חבורות צריכים הסיבה, מ"מ ג' שבאו מג' חבורות אינם צריכים הסיבה, דשאני הכא דצריכים זה לזה בשביל הזימון.

עוד י"ל כע"ז עפ"י יסוד הרמב"ן דחובת זימון קובע אותם, דאעפ"י דלא הסיבו, אחד מוציא לכולם בבהמ"ז, [אלא דיש בזה חידוש, דהרמב"ן מיירי באופן דחובת הזימון הוא מחמת דאכלו ביחד, אבל הכא נתחדש דכיון דיש עליהם חובת זימון מהחבורה הקודמת, סגי בהכי בשביל דיוציא את חביריו בבהמ"ז אף בלא הסיבה], אלא דא"כ תקשי על הרשב"א דס"ל דבעי' הסיבה לבהמ"ז בב' חבורות, איך ג' שבאו מג' חבורות מצטרפים, וי"ל דאף הרשב"א מודה ליסוד הרמב"ן דחובת זימון קובע אותם לברכה, אלא דס"ל דבב' חבורות ליכא חובת זימון בלא הסיבה, ולכך העמידו דמתני' דב' חבורות מיירי דהיה בדעתם מתחילה להצטרף, אבל הכא דכבר נתחייבו בזימון שפיר מצטרפים להוציא בבהמ"ז אף בלא הסיבה. [אלא דא"כ צ"ע כיון דקיי"ל בסי' קצ"ז סעיף ג' דאוכל ירק מצטרף לשנים, א"כ אף באופן דאין השלישי מיסב עמהם ואינו ראוי להצטרף לבהמ"ז, מ"מ יצא בבהמ"ז, כיון דחובת הזימון קובע אותם אף לבהמ"ז, וצ"ל דבאוכל ירק חייל חיוב זימון רק על הב' שאכלו פת, אבל האוכל ירק עצמו לא חל עליו חובת זימון ורשאי לילך, וצ"ע בכ"ז].

(ב) עי' רמב"ן דהביא מהראב"ד דכוונת הגמ' דאכלו ביחד, ואעפ"י דלצירוף בעי' הסיבה, כיון דכבר נתחייבו בזימון סגי באכילה.

ויש להוכיח כן אף מדברי הרא"ש דביאר בהמשך הסוגיא בדעת רש"י דקמ"ל דאף דאכלו אח"כ פרח הזימון, והוכיח כן מלשון המשנה, וצ"ב דהא מתני' איירי בלא אזמון עליהו, ובכה"ג הרי מבואר ברש"י דאף בלא אכלו אינן רשאים ליחלק, וע"כ דס"ל דבאמת אינם מתחייבים בזימון בלא שיאכלו ביחד. וברמב"ן תמה על הראב"ד דממנ"פ אם הועיל החיוב הראשון א"כ לא בעי' אכילה, ואי לא מהני החיוב הראשון הרי לא סגי בצירוף באכילה, והרמב"ן נקט דלא בעי' אכילה משום דעל כל אחד רמי חיוב זימון, וברשב"א הביא מהראב"ד דלא בעי' שיאכלו ביחד אלא סגי במה דנתוועדו ביחד לברך.

פרח זימון

שיטת רש"י

(א) לדעת רש"י מיירי דקראו לו מן השוק ועני, ולתוס' מיירי באחד מפסיק לשנים, ועי' בתוס' דכתבו דפליגי על רש"י, ועי' ביאור הגר"א קצ"ג סעיף ה' דכוונתם דפליגי אי מ"מ רשאים לזמן או לא, ועי' היטב בט"ז סק"ז, ועי' היטב בלשון רש"י ותוס', ומתבאר דלרש"י כוונת הגמ' דילפינן ממיטה דאין חוזר ומזמן, אולם בלשונות התוס' דילפינן ממיטה הא גופא דפרך ממנו הזימון, וצ"ב.

(ב) עי' ברא"ש דהק' על רש"י חדא מאי קמ"ל, ותו דאי"ז שייך לפרח, ותו דלא דמי למטה, ות' דקמ"ל דאעפ"י דאכלו אח"כ אינן מזמנים, כיון דכבר זמנו על תחילת הסעודה, [ודייק כן מלשון המשנה, עי' לעיל הביאור בזה] וצ"ע דאכתי תקשי לישנא דפרח, ותו דאינו דומיא דמיטה כיון דלאו מטעם פרח הוא, אלא משום דכבר יצא יד"ח, ועמד בזה בחזו"א ל"א סק"ז.

וביאר החזו"א בהקדם ב' הקדמות, חדא דהא דזימון פוטר לכל הסעודה הוא רק באופן דממשיכים לאכול באותה חבורה שאכלו מקודם, ותו דג' בני אדם שבאו מג' חבורות אינו נחשב דהתחילו סעודה חדשה,

אלא דכל אחד ממשיך את סעודתו הקודמת, אלא דנתחדש כאן סברא חדשה, דכיון דבשעה שזימנו לא היו מצורפין עדיין לחבורה אחרת, ממילא פקע מהם זימון מכל הסעודה, אולם אם עדיין היו יכולים להצטרף עם ב' אחרים היה ראוי דמתחילה לא יחול פטור על מה שיאכלו אח"כ בצירוף אחרים, וע"ז מייתי הגמ' ראייה ממיטה דלא מהני מה שהוא יכול להצטרף לאחרים, אלא כיון דבאותו שעה אינו מצורף לחבורה אחרת ממילא פקע הזימון לגמרי, דומיא דמיטה דדנין כמו שהיא באותה שעה, ולא איכפ"ל דעומדת לתיקון, והדברים עמוקים.

ג) ובעיקר חידוש הרא"ש יל"ע מ"ש מדברי הטור בסי' ר', ונפסק במ"א ובמ"ב שם, דאחד דהפסיק לשנים יכול שוב להפסיק, וצ"ע דהא כבר יצא ידי זימון על תחילת סעודתו, ובעיקר דברי הטור צ"ע דזה סותר לדברי המ"ב בס"ק י"ט דפסק כהט"ז דבעי' צירוף או ע"י תחילה או ע"י סוף, וא"כ איך השנים מצטרפין עמו, וי"ל.

ד) ברבינו יונה תי' על רש"י דמיירי בקראו לו ועני, דאעפ"י ששמע את הזימון, אינו יוצא ידי מצוות זימון, ובזה נתחדש דמ"מ פרח זימון מהם, וזהו דילפינן ממיטה.

שיטת הרמב"ן ורבינו יהודה

עי' בחי' הרמב"ן, ובר"י וברא"ש הביאו כן מרבינו יהודה, דמיירי שהיה בכל חבורה ד' ופירש אחד מכל חבורה, ונצטרפו לחבורה אחרת, ומ"מ כיון דחבורתו זימנה פרח מיניה הזימון. ובטעמא דמילתא מצינו ג' טעמים.

א) בחי' הרמב"ן כתב דאם היחידים נתחברו קודם דחבורתם זימנו עליהם, לא פרח מהם הזימון, וביאר הרמב"ן משום דזימון נאמר רק בג' ואין תורת זימון על היחיד, ואינו חוזר וניעור, אבל באופן דהשלשה התחברו לחבורה ואח"כ חבורתו של כל אחד זימנה, לא פרח מיניה הזימון, שהרי לא היה זמן שהוא היה יחיד.

ב) ברעק"א על השו"ע כתב מנפשיה כדין הרמב"ן דבנצטרף קודם שזמנו עליו, לא פרח הזימון, אולם ביאר טעם אחר, דכל הטעם דפרח הזימון משום דזימון החבורה חייל אף עליו, אבל כשהוא בחבורה אחרת לא חייל עליה זימון החבורה, וצ"ב הסברא בזה אמאי פרח מיניה הזימון, הרי הוא לא הצטרף לזימון, ונראה דס"ל דחובת זימון אינו חובת היחיד, אלא החיוב הוא לזמן בחבורה, וכיון דהחבורה זימנה, פקע דין הזימון מכל החבורה, אבל בנצטרף לחבורה אחרת, הרי חיובו השתא הוא לזמן בחבורה אחרת. וצ"ע לפי רעק"א דא"כ אינו דומיא דמטה.

ג) בחי' הרא"ה ביאר הסוגיא כדעת הרמב"ן, [ומסתימת לשונו נראה דחולק על הרמב"ן וסובר דאף לאחר שהצטרף לחבורה אחרת פרח מיניה הזימון], אולם מבואר בלשונו דטעמא משום דמלבד דבעי' שיהיו בחבורה בשעת אכילה, בעי' שיהיו בחבורה בשעת הזימון, ולכך אחד דפרש משלשה פקע הזימון מכל

החבורה, כיון דליכא צירוף חבורה בשע הזימון, אבל בהיו ד' ופרש אחד מהן נשאר חיוב הזימון, וביאר ברא"ה [לעיל מ"ה ב' ד"ה אמר אביי] דטעמא משום דכל שראוי לשוב לחבורה לא פקע מיניה תורת זימון, אבל אם הג' שנשארו זימנו לפני שהפורש זימן, פרח מיניה הזימון, שהרי השתא כבא אינו יכול לחזור.

חבורה שמקצתה זמנה

א) עי' מג"א סי' ר' סק"ג דחבורה של ה' ואחד הפסיק לשנים, אינו יכול לזמן עם הב' שנשארו, משום דפרח זימון מכל החמשה, [ועי' במחה"ש דה"ה דלא מהני שיצטרפו עם אדם אחר], ובאבן העוזר חולק על המ"א ודעתו דכיון דהיה בדעתו לאכול עם השנים ולא נפטר מבהמ"ז, לא פרח מיניה תורת זימון, כיון דלא גרע מאוכל ירק דמצטרף, ובחזו"א ל"א סק"ה פסק דאם חוזר ואוכל עם השנים מצטרף ואם לאו אין מצטרף. ולכא"פ דין המג"א תלוי בביאור דין הרמב"ן, דאי נימא כמבואר בלשון הרמב"ן דאין תורת זימון על יחיד, הרי כיון שנשארו עוד שנים שלא זימנו, ובודאי דיכול להצטרף עמהם, כמו דשנים אחרים יכולים לצרפו, ולא פרח זימון, אבל אי נימא כרעק"א דהזימון חל על כל החבורה, בודאי דה"ה דפרח הזימון מכל החמשה. ועי' בה"ל קצ"ד ד"ה וכן דנקט דבאופן דאכלו ב' בלא זימון יכול הג' להצטרף לאחרים, וכ"ז א"ש לביאור רעק"א דכיון דהכא לא היה זימון לא פרח ממנו הזימון, אבל לפי לשון הרמב"ן הרי כיון דהוא יחיד ואין תורת זימון ליחיד פרח ממנו הזימון.

ב) עי' באבן העוזר דהק' ב' קו' על המג"א, חדא דכיון דהיה דעתו להמשיך לאכול לא פרח זימון מיניהו, ועוד הק' דאף אי נימא דפרח זימון מיניהו, מ"מ כיון דהמשיכו לאכול הם מתחייבים שוב בבהמ"ז, וכמבואר בר"י, ואף דמבואר ברא"ש דאף בהמשיכו לאכול נפטרו מבהמ"ז, מ"מ כ"ז שייך באופן דהם הצטרפו לזימון, אבל הכא דרק פרח הזימון שפיר מתחייבים אח"כ, וברעק"א תמה עליו דר"י מיירי בקוראין ומזמנין והג' רוצה לצאת בזימון, ולכך אם אכלו אח"כ חייבים בזימון, אבל הכא מיירי דהפסיק אחד לשנים ושפיר י"ל כהרא"ש, ותו הק' דלפי הרא"ש לא מהני אכלו אח"כ, ודבריו צ"ע חדא דהרי האהע"ז ביאר דהרא"ש לא פליג על ר"י ומה תמה, ותו קשה מה איכפ"ל דהוא זימן, הרי החסרון הוא מחמת שניהם, וכמו דיכול להצטרף עם ב' מהשוק, ה"נ יכולים השנים להצטרף עמו.

ואשר יראה בזה, דהנה בעיקר דברי רבינו יונה דבאכלו אח"כ חייבים לאכול, נראה בכוונתו דכיון דחזינן בדברי ר"ח חידוש דין דאעפ"י דלא אכלו ביחד כיון דהיו חייבים בזימון יכולים להצטרף, ורבא אשמועי' דמ"מ באזמון עלייהו אינם מצטרפים, ולגבי חידוש זה כתב ר"י דמ"מ באכלו אח"כ ביחד כיון דיש מצרף ביניהם שפיר הדר דינא דר"ח דכיון דהיו חייבים בזימון מצטרפים לזימון, אבל באופן דחסר תחילת האכילה ביחד יש בזה ב' חסרונות, חדא דהא דעת רבינו יונה דאין מצטרפין לזימון אלא בהתחילו ביחד, ותו דפרח הזימון מכל הסעודה, וע"ז בא רעק"א וחידש דאין סתירה בין דברי ר"י להרא"ש, דהרא"ש מיירי בזימן וממילא אף דאכל אח"כ לא שייך בזה כלל דינא דר"ח.

שומע כעונה בברכת הנהנין

עי' בסוגיא לעיל מ"ב-מ"ג דבשביל להוציא בברכת הנהנין בעי' הסיבה, ותמה הרשב"א מ"ש מברכת המצות דקיי"ל דשומע כעונה, [ועי' ברשב"א נ"ג א' ד"ה וב"ה דכתב דהא גופא דצריכים להסב ולא הסיבו נראה דאינם רוצים לצאת זה מזה, וצ"ע דלכא' הדברים סותרים]. [וברא"ה כתב דכמו דיצא אינו מוציא, ה"נ לא יצא אינו מוציא, וצ"ב כוונתו].

והר"ן במגילה [י"ג ב' מדפי הרי"ף] ביאר דבברכת הנהנין יש דין מיוחד דמי שנהנה הוא יברך, והביא לזה אסמכתא מקרא דואכלת ושבעת, אבל בהסיבה חשיבי כחד גופא, [ומובן טפי ליסוד החזו"א דשומע כעונה הוא דהשומע מצטרף לברכת המברך, דלכך היכא דכ"א נהנה בפנ"ע לא שייך דיצטרף לברכה]. ועיקר הדבר דבעינן דמי שנהנה הוא יברך, עי' בר"ן ר"ה [י"ב א' מדפי הרי"ף] דהביא כן מהירושלמי, וכן הביאו הרשב"א מ"ח א' ד"ה הא, והרא"ש פ"ז סי' כ"א, [ואף דהירושלמי מיירי לגבי ברכת המזון, ס"ל להר"ן דה"ה לגבי ברכת המוציא, והרשב"א פשוט לו מסברא דל"ש למימר כן לגבי ברכת המוציא]. ובר"ן במגילה כתב דדרשת הירושלמי הוא אסמכתא בעלמא, דמדא' ודאי מהני, וכן מבואר ברא"ש שם, ובשער הציון סי' קס"ז ס"ק נ"ו הוכיח כן מהא דלא יצא מוציא, אף דלא היסב עמהם באכילה, וע"ע בהל' הריטב"א ה-ט.

ובשו"ע קס"ז י"ג פסק דמ"מ מהני בדיעבד, ועי' בב"י דמקורו מהרוקח, אולם הרא"ש פ"ו סי' ל"ג כתב דלא מהני אפילו בדיעבד, ותמה במג"א ס"ק כ"ח אמאי השמיט השו"ע לדעת הרא"ש, ובדוחק יש ליישב דס"ל להב"י דהרא"ש מיירי רק לגבי ברכת המוציא כיון דלעולם חשיב לכתחילה, שהרי אינו מחוייב לאכול, אבל לגבי ברכת המזון חשיב כדיעבד, ולכך מודה הרא"ש דיצא.

שנים שרצו לזמן

א) בביאור המחלוקת, עי' בפנ"י דהאריך לבאר דיש בזה ב' אופנים בראשונים. א) מהא דתוס' בסוגיין כתבו הכא לחלוק על רש"י בדין מצוה ליחלק, מבואר דפלוגתא דרב וריו"ח תלוי בדינא דמצוה ליחלק. ב) בתוס' בחולין ק"ו א' מבואר דאף אי נימא דאינן רשאים לזמן מ"מ עדיין לכתחילה רשאי להוציא את חבירו. [וכן צ"ל בדעת הרמב"ם והרי"ף דהשמיטו להך דינא דשנים שרצו, דכיון דפסקו דמצוה ליחלק, ממילא לא שייך בזה זימון, ואף לתוס' בחולין י"ל דודאי אי מצוה ליחלק אין נידון כלל, אלא דרב וריו"ח פליגי על הא דמצוה ליחלק, וכמבואר ברשב"א בתי' קמא].

ועי' בפנ"י דביאר דלדעת תוס' בסוגיין הא דס"ל לריו"ח דרצו אין מזמנין, הוא מחמת הא גופא דמצוה ליחלק, ומשום דכל ענין הזימון הוא דמברכין ביחד, וכיון דמצוה ליחלק לא שייך כל ענין הזימון, [ואף באופן דבפועל הם מברכין כ"א בפנ"ע, מ"מ סגי במה דיכולים לברך ביחד, ועדיין צ"ב הסברא בזה], אבל תוס' בחולין ס"ל דהוא איסור בפנ"ע על הזימון, [וע"ש דביאר דאיסורו משום מוסיף על הברכות, ועי' בשטמ"ק דכתב דהוא משום דאין דבר שבקדושה נוהג בפחות משלשה, וע"ע פרישה קצ"ג ס"ק י"א דביאר בהא דס"ל לרש"י דפרח אין רשאים לזמן, דהוא משום איסור ברכה שאינה צריכה, אולם בבה"ל קצ"ז ס"א ד"ה עמהם הביא מהפמ"ג דרך ב' יש איסור ברכה שאי"צ, אבל בג' דליכא הזכרת שם, ליכא איסור].

וכתב הפנ"י דיש בזה נפק"מ לדינא בסופר ובור דקיי"ל דסופר מוציא לבור, דלתוס' בסוגיין בכה"ג אף לריו"ח אם רצו מזמנין, אבל לתוס' בחולין אסורים בזימון, ובאו"ז את קפ"ו כתב להדי' דאף בכה"ג אין מזמנין.

(ב) אלא דצ"ב לפי תוס' בסוגיין דהא מבואר בגמ' דריו"ח ס"ל דאין מזמנין, ומ"מ ס"ל דאחד יוצא בברכת חבריו, וצ"ל דריו"ח קאמר דבדיעבד יצא, אולם כיון דלכתחילה מצוה ליחלק, לא שייך בזה כל ענין הזימון. ועי' ברשב"א בע"ב דהק' דריו"ח סותר לברייתא דמצוה ליחלק, ותי' או דריו"ח לא שמיע ליה לההיא ברייתא, או דדין הברייתא הוא מצוה מן המבואר אבל אם רוצה להוציא יצא, והנה לפי תוס' בסוגיין ע"כ צ"ל דרב לא שמיע ליה הברייתא, וריו"ח ס"ל כהברייתא, [אלא דס"ל דהוא רק דין לכתחילה], ולפי תוס' בחולין יל"ע אם כו"ע מודו דאם מצוה ליחלק ל"א שייך ענין הזימון, אלא דכו"ע לא שמיע להו הברייתא, ולכך כל המחלוקת רק לענין אם מ"מ יש איסור לזמן בפחות משלשה, או דנימא דפליגי בהא גופא אם ברכת הזימון תלוי בבהמ"ז.

(ג) בהא דמשני דשאני התם דנקבעו בחובה מעיקרא, הנה בפשטות כוונת הגמ' דאעפ"י דעדיין חייבים בזימון, [וכדמוכח מהא דג' שבאו מג' חבורות דחייבים בזימון] מ"מ זימון של שנים אינו כזימון של שלש, אולם ברש"י פירש דכוונת הגמ' דזימון של שנים הוי אינו מצווה ועושה, וצ"ע למאי הוצרך לזה, ואי ס"ל דבאמת אין חילוק בין זימון של שנים לזימון של שלשה, א"כ כיון דעדיין הוא חייב בזימון, א"כ הוא מצווה ועושה, ושפיר קיים את חיובו אף בשנים, ועי' היטב בשעה"צ קצ"ט סק"ט דנראה דביאר דברי הגמ' כפשוטו דזימון דשנים אינו כזימון של שלשה, וצ"ע בזה.

מצוה ליחלק

(א) דעת רש"י דרשאין ליחלק קאי גם על ברכה ראשונה, ובתוס' הק' מעובדא דבר קפרא דמבואר דאי"צ ליחלק בברכה ראשונה, ואף אי מיירי התם בשלשה, הא מ"מ אין זימון לפירות. ויש ליישב דרש"י ס"ל דבאמת מיירי התם בשלשה, וס"ל דדינא דאחד מוציא חבריו אינו שייך כלל לדין זימון, [ועי' להלן אות ג' דכן מבואר בתוס' מו"ק כ"ג ב'] אלא דבשלשה יש דין דיוציא אותם מדין ברוב עם, אבל בשנים אין דין ברוב עם, ולכך עדיף דכ"א יברך בפנ"ע, וכן מבואר בשלט"ג ל' ב' אות ד', ומה"ט ס"ל דאף ג' שאכלו פירות יש דין ברוב עם, ותוס' דהק' ס"ל דמצוה ליחלק תלוי בדין זימון, אלא דלגבי ברכה ראשונה כיון דבלא"ה איכא צירוף, אינו תלוי בדין זימון, אבל בברכה אחרונה בעי' לצירוף דזימון. ובחולין ק"ו א' מבואר בגמ' דש"מ דאין זימון בפירות, וש"מ דבשנים מצוה ליחלק, ובתוס' וברשב"א שם נקטו דכוונת הגמ' לפת, כיון דפירות אף בשלשה מצוה ליחלק כיון דאין זימון לפירות, [ועי' היטב במהרש"א ובמהר"ם דנחלקו בכוונת התוס' שם בקו' קמא, ועי' בתוס' הרא"ש דמבואר כמהר"ם, וע"ע בחי' רעק"א שם], אולם ברש"י שם משמע דכוונת הגמ' לפירות, ונראה דרש"י אזיל לשי' דגם בפירות בג' יש דין דברוב עם, ועי' היטב בכס"מ פ"א הי"ב דביאר כן בסוגיא דחולין בשם הרמ"ך.

ב) דעת תוס' דיש חילוק בין ברכת המוציא לברכת המזון, ובארו בב' אופנים, או דבתחילת הסעודה דעתן להצטרף ובסוף הסעודה אין דעתן להצטרף, או דברכה ראשונה הוי דרבנן וברכת המזון הוי ברכה דא', ובתוס' בחולין בארו דלגבי ב"ר שכל אחד מרויח מהברכה דעי"ז מותר לאכול מצטרפין, משא"כ לגבי ברכה אחרונה, [ונבמ"ב קצ"ג סק"ב נקט ללשון התוס' בברכות, ובסי' רי"ג סק"ח העתיק ללשון תוס' בחולין, וכנראה דס"ל דהיינו הך].

ועי' פרישה קצ"ג דלפי הרשב"ם בשאר פירות דאינם מז' מינים דברכתו דרבנן, דינם כברכה ראשונה, [ועי' ט"ז סק"א דאנן דנוהגין ליחלק משום דחוששין להרמ"א דבשאר פירות לא מהני הסיבה], ובמשבצות קפ"ג סק"א כתב דאף אם יאכל פת פחות משיעור דא', הוי כברכה ראשונה, ולפי"ז צ"ל דהסוגיא דחולין מיירי בז' מינים, דאל"כ אמאי מצוה ליחלק, וכ"כ במאירי ד"ה גדולי הרבנים.

והר"ן במגילה שם ביאר דהחמירו לגבי בהמ"ז כיון דהברכה באה על מה שנהנה, וצ"ב דהא ברכה ראשונה נמי בא על הנאתו, וי"ל דכוונתו עפ"י מה דמבואר בלשון רש"י מ"ח ב' דברכה ראשונה בא על מה שאוכל להשביע רעבונו, וברכה אחרונה בא על הנאת השביעה ממה שאכל, ולכך ס"ל להר"ן דבהמ"ז החמירו טפי.

ועי' ברא"ה בדף מ"ב דכתב דהא דאין זימון לפירות משום דלא בעי' שיברך במקומו, וצ"ע דא"כ אמאי בפת בשנים מצוה ליחלק.

ג) בהא דבשלשה לכו"ע אחד מוציא את חברו, עי' בחזו"א סי' ל' סק"א דכיון דאיכא צירוף לזימון, הקילו דיהא צירוף אף לבהמ"ז כדי שלא לחלק בין הזימון לברהמ"ז.

אולם הר"ן במגילה ביאר דהזימון מצרפם, ויש להסתפק אם כוונתו כיסוד הרמב"ן דהחיוב זימון גורם דממילא הם מצורפים לבהמ"ז, (אולם פליג על הרמב"ן וס"ל דמ"מ בעי' הסיבה) או דס"ל דזימון רשות נמי גורם דחשיבי מצורפים אף לברהמ"ז.

ועי' תוס' לעיל ל"ז א' דאי ס"ל כר"ג דמזמנין בז' מינים כיון דמברך ג' ברכות, ה"ה דאחד מוציא את כולם, ואי אין מזמנין אין א' מוציא לכולם [ע"ש במהרש"א] וכ"כ התוס' בחולין שם, וביאור דבריהם דהזימון גורם דחשיבי מצורפים אף לגבי הברכה, והנה בפשוטו גם לר"ג ליכא חובת זימון בפירות, וא"כ מבואר דזימון רשות נמי מצרף, אולם בתוס' מו"ק כ"ג ב' מבואר לגבי אונן דאף דשמעי' דאין מזמנין עליו, עדיין ס"ד דבג' ליכא מצוה ליחלק ואחד מוציא לכולם, ומבואר דכל דהוי ג' מצטרפים, וכמו דנתבאר לעיל סק"א בדעת רש"י, ולכאו' ביאור הדבר עפ"י השלט"ג (ל' ב' אות ד') דבשלשה יש דין דברוב עם, אולם במ"ב רי"ג סק"ג מבואר דיש דין ברוב עם גם בשנים, וצ"ב.

אחד מפסיק לשנים

א) הראשונים הביאו מהראב"ד דאף בלא רצה להפסיק מזמנין עליו, וכן מוכח מהראב"ד בסוגיא דפרח דביאר דמיירי במפסיק לשנים, ותמה עליו הרמב"ן דא"כ מאי קמ"ל, ואף אי מיירי בע"כ סו"ס הא זימן עמהם, וחוזר לסעודתו, אולם לפי דברי הראב"ד בסוגיין נמצא דאזיל הראב"ד לשיטתו בסוגיין דאפשר

לזמן עליו בע"כ, ואעפ"י שלא ענה לזימון ולא יצא יד"ח זימון, ואשמועין דמ"מ פרח הזימון, כיון דבטלה חבורתו, ועוד יש להוכיח כן בדעת הראב"ד דהא ס"ל דיחיד המפסיק לשנים צריך לברך בהמ"ז וליטול ידיו ולברך המוציא, והוי כסעודה חדשה, אע"כ דהראב"ד מיירי שזימנו עליו בע"כ.

(ב) עי' ב"ח סי' ר' דכתב דרש"י ור"י פליגי על הראב"ד, דאי ס"ל דאפשר לזמן עליו בע"כ, א"כ לא שייך לומר דהוא דרך ארץ להפסיק, כיון דאינו מפסיק אלא בשביל עצמו, וגם ר"י לא נחלק עליו אלא דחייב להפסיק, אבל ודאי דאין שנים מזמנין עליו בע"כ, ובפרמ"ג א"א סק"א תמה עליו דא"כ נמצא דהשו"ע סותר עצמו, דהביא ללשון הראב"ד דמזמנין עליו בע"כ, וגם הביא ללשון הר"י דצריך להפסיק בע"כ, ולהב"ח לא שייך לומר דצריך להפסיק בע"כ, כיון דמפסיק לעצמו לצאת ידי זימון, וע"כ הוכיח דלא פליגי.

אולם יש להוכיח כהב"ח מהא דהוצרך ר"י לבאר בסוגיא דפרח דמיירי בקוראין לו מהשוק ולא נתכוין לצאת, ואמאי לא פירש דמיירי באופן דזמנו עליו בע"כ, אלא מוכח דס"ל דא"א לזמן עליו בע"כ.

(ג) עי' ברשב"א דב' אין חייבים להפסיק הלכך אין חיוב זימון עד שיתרצו לסיים סעודתן, ובשעה"צ סק"ג הק' דהא דהא קי"ל דחובת זימון חייל מיד בתחילת הסעודה, ונדחק דכוונתו דאינו חייב עכשיו לזמן.

והיה אפ"ל דבאמת בתחילת הסעודה לא חל חיוב זימון בפועל, אלא בתחילת הסעודה חייל דין דאין רשאי ליחלק, וחייבים לסיים הסעודה, אבל חיוב בפועל חייל רק בסופו, ולכן באחד מפסיק לשנים בע"כ נמצא דבאותו זמן נחשב כאילו נסתיים הסעודה, דהוא נגרר אחריהם, [וביותר דהרשב"א הרי סובר כרה"ג והראב"ד דצריך לברך בהמ"ז, וכשחוזר לסעודתו נוטל ידיו ומברך המוציא, וא"כ ודאי דביחיד המפסיק חל חיוב זימון בפועל], אבל בשנים דאין חייבין להפסיק לא חל חיוב זימון בפועל, וממילא אם יזמן לא יצא יד"ח, שהרי לא נתרצו להפסיק ולא חיוב זימון בפועל.

(ד) הרא"ש הביא מרה"ג והראב"ד דצריך לברך שוב המוציא, והוכיח כן משנוי מקום, ועוד דמיכל וברוכי אהדי א"א, והרא"ש השיג עליו דלא דמי לשנוי מקום כיון דלא עקר מקומו, ועוד דאף דאינו אוכל ומברך, מ"מ אין כוונתו להפסיק סעודתו, וכתב הב"י דמבואר בלשון הרא"ש דאעפ"י דצריך לברך המוציא, מ"מ אינו צריך לברך למפרע, אבל הביא דברשב"א מבואר דכוונת רה"ג והראב"ד דמלבד דצריך לברך המוציא צריך נמי לברך בהמ"ז, ולפי"ז כוונת הראב"ד להוכיח משנוי מקום דבבירך בהמ"ז חייב לברך שוב המוציא, אעפ"י שהיה דעתו להמשיך הסעודה, ותו כתב דכיון דא"א לאכול באמצע הברכה חייב לגמור את כל ג' הברכות, ואח"כ יברך המוציא.

(ה) עי' מג"א סי' ר' סק"ב דהב"ח פסק כרה"ג דרשאי לצאת קודם שגומרים סעודתן, ודייק כן מרש"י דכתב בדף נ' ב' בלא אזמון עליהו דמיירי דהפורשים היו צריכים לצאת קודם גמר הסעודה, אולם בשער הציון הביא דהבי"מ הק' דאדרבא משמע איפכא, דאי מיירי דליכא חובת זימון, א"כ איך נצטרפו הג' שפרשו, הא לא נתחייבו בזימון, ובאמת דברש"י בסוגיין ד"ה אחד מבואר להדי' דהיחיד צריך להמתין עליהם עד שזימנו.

ברכת הזימון

שיטת רש"י

א) שיטת רש"י דפלוגתא דר"נ ור"ש אם ברכת הזן הוי בכלל ברכת הזימון או לא, ולר"ש דברכת הזן הוי בכלל ברכת הזימון, אין יחיד מברך לברכת הזן, והק' הראשונים איך יפטר היחיד מברכה דאז, ותי' הפנ"י דס"ל לרש"י דמנין ברכות לאו דאז, ומדאז' סגי בברכה אחת, וכיון דבברכת הארץ מוזכר ענין ברכת הזן, ודאי דמדאז' יוצא בברכת הארץ וברכת ירושלים, וכל המחלוקת של ר"נ ור"ש הוא בדרבנן, והראשונים דהק' על רש"י, י"ל דס"ל דמנין ברכות דאז, וכן מתבאר בתוס' ט"ז א' ד"ה וחותרם, [וע"ש בגליון הש"ס דהק' מסוגיין].

[והנה רב יוסף מוכיח דהטוב והמטיב לאו דאז' שהרי פועלים עוקרין אותה, והק' הרשב"א דבונה ירושלים דאז' ומ"מ פועלים עוקרין, ותי' דאי"ז עקירה כיון דכוללין אותה בברכת הארץ, אבל הטוב והמטיב לא מברכין כלל, וקשה דהא מ"מ עוקרין למנין ג' ברכות, וע"כ דמנין ברכות לאו דאז', וא"כ קשה מה הק' על רש"י, ואכ"מ].

ב) הראשונים הק' על רש"י דהא קי"ל כר"ש באיסורין, ומ"מ נוהגין שהיחיד אומר ברכת הזן, ובאמת דהרי"ף הוכיח מכח זה דקי"ל כר"נ, והנה רש"י לשיטתו ביאר דכל הנידון בגמ' להיכן הוא חוזר הוא רק לרב ששת, והרי מבואר בגמ' דהלכתא למקום שפסק, א"כ מבואר בגמ' דקי"ל כר"ש, ועי' ברש"י מ"ה ב' ד"ה אחד דסתם כר"ש, אולם עדיין צ"ע דלקמן נ' ב' ד"ה ולא אמרן סתם כר"נ, וי"ל דס"ל לרש"י דביצא לשוק, אף לר"ש מהני עד נברך.

ג) רש"י מבאר דספק הגמ' להיכן הוא חוזר אליבא דר"ש ומספק"ל אם חוזר לברכת הארץ או לברכת הזן כיון דכבר נתחייב בזימון, וצ"ב דממנ"פ אם יצא ידי ברכת הזן אמאי צריך לחזור ולברך, ואם לא יצא איך יכול להפסיק הא מפסיד לברכת הזימון.

וצ"ל דבאמת לא יצא יד"ח זימון, ומשום דאין שייך זימון אלא בגמר הסעודה, [וכעין שיטת רה"ג והראב"ד] וכיון דדעתו עדיין לחזור ולאכול אינו גמר הסעודה, אולם מ"מ הם יוצאין יד"ח זימון וכמבואר בר"י בסוגיא דפרח, ומשו"ה אעפ"י דאסור ליחד להפסיק, הרי מבואר ברש"י מ"ה א' דכל האיסור משום דמפקיע מהם תורת זימון, אבל הכא הרי אינו מפקיע מהם תורת זימון, כיון דמפסיק עד הזן, ולכך אעפ"י דאינו יוצא יד"ח זימון, אינו חייב להצטרף עמהם.

ד) עי' ברא"ש דביאר דכוונת רש"י דלר"נ דברכת הזימון עד נברך, ודאי דאין אומרים נברך ביחיד, וצ"ע למאי הוצרך להאי טעמא, הא בלא"ה לא שייך זימון כיון דפרח הזימון, ובאמת דיש להק' כן על עיקר דברי רש"י דביאר דכיון דנתחייב בזימון חוזר לנברך, הא מ"מ פרח ממנו הזימון, ועי' בבעה"מ דביאר דמיירי ביצא לשוק ומבע"ל להיכן הוא חוזר, וכתב הרמב"ן דכ"ה ברש"י, והק' עליהם מסוגיא דפרח הזימון.

ואולי י"ל דעי' בלשון רש"י נ' ב' ד"ה אלמא דביאר דפקע שם שלשה בהפרדם ושם זימון ע"י שזימנו, ומשמע מלשונו דלפרח זימון לא סגי בהא דזמנו עליו, אלא בעי' נמי דיפרד מהשלשה, אבל כל דלא פרש לשוק אלא נשאר בחבורה, אף דלא זימן עמהם לא פרח הזימון, [וזוהו כוונת תוס' שם דפי' מיירי באחד

מפסיק לשנים, וכתבו דרש"י לא פירש כן, וכוונתם דלרש"י באחד מפסיק ליכא דין פרח], וא"ש דלכן כתב רש"י דעדיין הוא מחוייב בזימון.

שיטת תוס' והרא"ש

א) בתוס' פי' דלכו"ע יחיד אומר ברכת הזימון, ופליגי ר"נ ור"ש אם יחיד המפסיק צריך להמתין עד שיגמרו ברכת הזן או לא, וצ"ב כיון דברכה זו היא חלק מבהמ"ז מדוע צריך לשמוע מהמזמן את ברכת הזן, ומצינו בזה ב' אופנים בראשונים. א) עי' ברבינו יונה דביאר דמ"מ ברכת הזימון הוא מענין הזימון, וברא"ה ביאר טפי דבהא גופא פליגי ר"נ ור"ש אם נברך אינו ברכה בפנ"ע אלא תוספת להזן או דהוא ברכה בפנ"ע, וכ"כ בט"ז סי' ר' סק"ב. ב) מדברי הרא"ש מבואר דבאמת ברכת הזן אינו חלק מהזימון, אלא דבשביל שיהא ניכר שהוא מצטרף לזימון, צריך לשמוע גם לברכת הזן דיש בה שם ומלכות.

ב) עי' בתוס' דפירשו דהנידון בברייתא הוא כפי' הרי"ף לענין אם מחלקין את בהמ"ז לג' בני אדם או לד', אולם הרא"ש הביא מהר"י דפירש דהברייתא מיירי נמי לענין אחד מפסיק לשנים, והרא"ש הק' עליו דא"כ לא הו"ל למימר עד היכן ברכת הזימון, כיון דאינו אלא נידון ביחיד מפסיק לשנים, ועל פרושו בברייתא הק' דא"כ הברייתא מיירי על מימרא דאמוראי, ולכך פי' כהרי"ף דהנידון לענין אם מחלקים את בהמ"ז לג' בני אדם או לד', וצ"ע דאכתי תקשי לשון הגמ' עד היכן ברכת הזימון.

ושמעתי לתרץ מידידי הרב פנחס זליבנסקי נ"י דכוונת הרא"ש דבשלמא לפי פי' הר"י דכל הדין משום דבעי' דיהא ניכר הזימון, א"כ ודאי דכל הנידון הוא לענין יחיד מפסיק לשנים, אבל לפי הרי"ף באמת הוא נידון בהל' זימון אם ברכת הזן הוא חלק מהזימון, ומה"ט ס"ל להרי"ף דחשיב חצי ברכה, ואדרבא לפי' הר"י אי"ז נחשב לחצי ברכה ובודאי לכו"ע מהני שאחד יברך, ולכך לפי הרי"ף א"ש לשון הגמ' עד היכן ברכת הזימון.

ועוד יש להוסיף דמסתבר דכל הדין דבעי' שיהא ניכר עליו הזימון, הוא רק באופן דאחד מפסיק לשנים, דכיון דממשיך לסעודתו אין ניכר עליו הזימון, אבל בפורש לשוק דאין ממשיך את הסעודה, לא בעי' שיהא ניכר עליו הזימון, ולכך להרי"ף ע"כ דהא דבעי' שישמע עד נודה, הוא מדין ברכת הזימון, דבלא"ה הוי חצי ברכה.

ג) הרא"ש והמרדכי הביאו מהר"י דסובר דיחיד מברך ברכת הזן, ומ"מ פירש דספק הגמ' להיכן הוא חוזר, אם יחיד המפסיק לשנים, חוזר לברכת הארץ או לברכת הזן, וצ"ע כיון דהמשיך לאכול לא גרע מכל יחיד דמברך ברכת הזן, וצ"ל דס"ל דברכת הזן עם הזימון מועיל לכל הסעודה, דומיא מש"כ הרא"ש בסוגיא דפרח דמועיל הזימון אף על מה שיאכל אח"כ.

ונמצא לפי"ז דרש"י והר"י פליגי בתרתי, חדא דלרש"י אין היחיד מברך ברכת הזן ולר"י היחיד מברך, ותו דלרש"י אם היה ברכת הזן ביחיד היה חייב לברך על מה שיאכל אח"כ, ולר"י אינו מברך.

ד) בעיקר ביאור הרי"ף בדברי הברייתא, הנה ברעק"א ח"א סי' ז' פסק דב' י"ג דמקדש בליל שבת להוציא אשה, וספק הביא ב"ש, ואינה יכולה לצאת מקידוש שלו, דמ"מ יוצאת בקידושו מדרבנן, ותאמר רק אמצע

הברכה, ו בחזו"א סי' כ"ט סק"ו נקט בכוונתו דאמצע הברכה אינה יוצאת מהמקדש, והק' עליו דהא מבואר בסוגיין לפי' הרי"ף דלא מהני לברך חצי ברכה ולשמוע חצי ברכה, ואולי יש לחלק דשאני התם דהמברך אומר את כל הברכה, משא"כ הכא דאומר רק חצי ברכה, אולם בלא"ה י"ל בכוונת רעק"א דאף דהיא מברכת בזמן ברכת המקדש, מ"מ אינו סותר לשמיעת הברכה, וחשיב דשומעת מהמקדש ברכה שלימה.

עי' בטור סי' ר' דרבינו יחיאל שאל את הרא"ש לפי' הרי"י דיחיד שמפסיק מתחיל מנודה מהו בג' שהפסיקו לז' איך יזמנו, ופשט לו הרא"ש דאינם צריכים כלל להפסיק עד הזן, ע"ש. ועי' בפרישה דהספק הוא אף לרש"י דאין היחיד מברך לברכת הזן, וצ"ע דלרש"י פשיטא דחוזרים להזן, כיון דהם ג' ורק ביחיד כתב רש"י דאינו חוזר ומזמן, וצ"ע, וע"ע בפמ"ג דמשמע דפי' דברי הפרישה באו"א.

ועי' ב"י דביאר תי' הרא"ש בב' אופנים, חדא מכיון דג' חייבים בפנ"ע אי"צ להצטרף לברכת הזן, [וזזהו לכאול' להשי' דטעמא דצריך לשמוע ברכת הזן משום דהוי חלק מהזימון, וכיון דחייבים בזימון בפנ"ע אי"צ להצטרף לזימון של השבעה], ועוד ביאר דלפי הרא"ש דטעמא משום דבעי' שיהא ניכר, כיון דאיכא הזכרת השם, חשיב ברכה ואי"צ שיהא לזימון.

ולכאול' יש בזה נפק"מ באופן שכל העשרה מצטרפים לזימון, אם צריכים לשמוע עד הזמן או לא, דלטעם הראשון צריכים לשמוע, ולטעם הב' אי"צ לשמוע, ועי' מ"א קצ"ג סק"ד דצריכים לשמוע, וכן הביא במ"ב שם ס"ק י"ז מהאחרונים, ובחזו"א ל"א ב' נקט דאי"צ לשמוע.